

Justin.

Gesicherte Citate.

94) apol. I, 2; ed. Otto I, 1³ S. 6. — Erhalten in R 72^r.

Lemma ἐκ τοῦ αὐτοῦ (vorausgeht ein Chrysostomuscitat) πρὸς Ἀντωνινον αὐτοκράτορα. Das echte Citat ist jedoch, ohne dass ein Abschnitt angedeutet wäre, durch ein unbekanntes Stück fortgesetzt, vgl. Nr. 114.

Teilweise (οὐ γὰρ μόνον κτέ. Z. 3 bis zum Schluss), jedoch aus einem andern Kapitel der ἱερὰ, erhalten in K 215^v—216^r. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου ἐκ τοῦ ᾱ λόγου τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ.

τοὺς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον τάληθες τιμᾶν καὶ στέργειν ὁ λόγος ὑπαγορεύει παραιτουμένους δόξαις πολλῶν ἀκολουθεῖν ἐὰν φαῦλαι ᾖσιν. οὐ γὰρ μόνον μὴ ἔπεσθαι τοῖς ἀδίκως τι πράξασιν ἢ δογματίσασιν ὁ σώφρων λόγος ὑπαγορεύει ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου καὶ πρὸς
K 216^r τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὸν φιλαλήθη καὶ θάνατος ἀπειλῇται τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἰρεῖσθαι δεῖ.

95) apol. I, 3; ed. Otto I, 1³ S. 10. — Erhalten in R 113^v.

Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ πρὸς Ἀντωνινον αὐτοκράτορα.

Teilweise (von ἐὰν μὴ οἱ Z. 7 an bis Schluss), aus einem andern Kapitel der ἱερὰ, erhalten H 117^r R 27^{ar} L^a 31^v, sämtlich aus einem Archetypus (rupefuc. Rec.). Lemma in H τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, RL^a Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος.

καλὴν δὲ καὶ μόνην δικαίαν πρόκλησιν ταύτην πᾶς ὁ σώφρων ἀποφαίνεται τοῦ τοὺς ἀρχομένους τὴν εὐθυνην τοῦ ἑαυτῶν βίου καὶ λόγου ἄμεμπτον παρέχειν. ὁμοίως δ' αὖ

94, 3 γὰρ < K | μόνον < R | 5 ἀλλ' ἀλλὰ καὶ K | 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ
K | 7 πράττειν τε καὶ λέγειν R | αἰρεῖσθαι < δεῖ K.

καὶ τοὺς ἄρχοντας μὴ βία μηδὲ τυραννίδι ἀλλ' εὐσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀκολουθοῦντας τὴν ψῆφον τίθεσθαι. οὕτως ἂν καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι ἀπολαύοιεν τοῦ ἀγαθοῦ. ἔφη γάρ τις πον τῶν παλαιῶν ἦν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσιν, οἱ ἀρχόμενοι οὐκ ἂν εἶεν εὐδαίμονες.

96) apol. I, 4; ed. Otto I, 1³ S. 14. — Erhalten in K 158^v.

Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου ἐκ τοῦ εἰς Ἀντωνιον αὐτοκράτορα.

ἐξ ὀνόματος μὲν γὰρ ἢ ἔπαινος ἢ κόλασις οὐκ ἂν εὐλόγως γίνοιτο, ἦν μὴ τις ἐνάρετον ἢ φαῦλον δι' ἔργων ἀποδείκνυσθαι δύναται. καὶ γὰρ κατηγορημένους ὑφ' ἡμῶν πάντας πρὶν ἐλεγχθῆναι οὐ δίκαιον τιμωρηθῆναι.

97) apol. I, 12; ed. Otto I, 1³ S. 38. — Erhalten 1) in O 112^r A κεφ. Διθ (Migne 95, 1400 C) H 213^v P 139^r M 136^r — sämtlich aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und in R 158^v. Lemma in P und R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου, ΟΑΗΜ Ἰουστίνου.

2) aus einem andern Kapitel der *ἱερὰ* (περὶ ἀρχόντων πονηρῶν), das im Rup. doppelt vorkommt¹⁾, stammen die Stellen: R 29^v L^a 33^v und R 215^r. Lemma überall τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου.

τοσοῦτον δύνανται ἄρχοντες πρὸ τῆς ἀληθείας δόξαν τιμῶντες ὅσον καὶ ληστὰς ἐν ἐρημίᾳ.

98) apol. I, 12; ed. Otto I, 1³ S. 38. — Erhalten in C 248^v und R 241^v. Lemma in C τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος πρὸς Ἀντωνινον αὐτοκράτορα, R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος.

θεοῦ ἔργον ἐστὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰπεῖν καὶ οὕτως δεῖ χθῆναι γινόμενον.

95, 7 ἦν] ἐὰν HR27^{ar}, ἂν (vom Rubricator übersehen) L^a | 7—8 φιλοσοφήσουσιν H.

96, 3 κατηγορη////μένους K, unter der Rasur stand w. sch. σα | 4 in K urspr. ἐλεγχθῆναι geschrieben; dann γ radiert und ε hineinkorrigiert.

97, 1 οσοῦτον (vom Rubricator übersehen) L^a | ἀληθείας M | 2 καὶ < R 29^v L^a | ἐρήμῳ R.

98, 1 ἐστὶν C.

1) Ich benütze die Gelegenheit, um meine Ausführung TU Neue Folge I, 1 S. 39 zu ergänzen: auch das an A9 angehängte Kapitel (περὶ ἀρχόντων πονηρῶν) hat im Rupefucaldinus selbst seinen Doppelgänger, nämlich Nd. περὶ νέων καὶ πονηρῶν ἀρχόντων.

99) apol. I, 43; ed. Otto I, 1³ S. 122. — Erhalten in K 56^r.

Lemma τοῦ αὐτοῦ (vorausgeht Nr. 118) ἐκ τοῦ πρὸς Ἀντώνιον αὐτοκράτορα.

οὐχ ὥσπερ τᾶλλα οἶον δένδρα τετράποδα μηδὲν δυνάμενα προαιρέσει πράττειν ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ ἦν ἄξιος ἀμοιβῆς ἢ ἐπαινου οὐκ ἐφ' ἑαυτῷ ἐλόμενος τὸ ἀγαθόν· ἀλλὰ τοῦτο γενόμενος εἰ δὴ κακῶς ὑπάρχει
 5 δικάως κολάσεως ἐτύγγανεν οὐκ ἐφ' ἑαυτοῦ τοιοῦτος ὢν ἀλλ' οὐδὲ δυνάμενος εἶναι ἕτερον παρ' ὃ γέγονει.

100) apol. I, 44; ed. Otto I, 1³ S. 122. — Erhalten in C 237^r.

Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου ἐκ τοῦ πρὸς Ἀντώνιον αὐτοκράτορα.

1 αἰτία ἐλομένου θεὸς ἀναίτιος.

101) apol. II, 11; ed. Otto I, 1³ S. 230. — Erhalten in R 238^r R 39^r L^a 25^r; alle 3 resp. 2 Texte gehen auf ein, im Rup. doppelt vorkommendes Kapitel der *ιερά* (περὶ πονηρίας καὶ ἀμαρτίας), zurück.

Lemma in R 238^r τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ β' μέρους τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ, R 39^r L^a Ἰουστίνου ἐκ τοῦ β' (δευτέρου L^a) μέρους τῆς ἀπολογίας.

ἡ κακία πρόβλημα ἑαυτῆς τῶν πράξεων τὰ προσόντα τῇ ἀρετῇ καὶ ὄντως ὄντα καλὰ διὰ μιμήσεως φθαρτῶν περιβαλλομένη — ἄφθαρτον γὰρ οὐδὲν ἔχει οὐδὲ ποιῆσαι δύναται — δουλαγωγεῖ τοὺς χαμαιπετεῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ
 5 προσόντα αὐτῇ φαῦλα τῇ ἀρετῇ περιτιθεῖσα· ὧν καταπτύουσιν οἱ κατανενοηκότες τὰ προσόντα τῷ ὄντι καλὰ καὶ ἄφθαρτα τῇ ἀρετῇ.

102) dial. c. 82; ed. Otto I, 2³ S. 298. — Erhalten in O 45^r A κεφ. Αἰθ (Migne 95, 1205 C) P 73^r M 74^v — sämtlich aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und in R 72^r. Lemma in R τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Τρύφωνα β' λόγου; in der vat. Rec. anonym: in OA wenigstens durch Schlusszeichen und Alinea, in M nur durch einen Zwischenraum von dem vorausgehenden geschieden, in P ohne Absatz daran angeschlossen; aber das vorangehende Stück, ein Chrysostomuscitat, trägt in der vat. Rec. das zu dem unsrigen gehörige Lemma: OA τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου, PM τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ (τοῦ < M) φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, vgl. Nr. 126.

101, 2—3 προβαλλομένη R 39^r L^a.

πᾶς ὁ δυνάμενος λέγειν τὸ ἀληθὲς καὶ μὴ λέγων κριθήσεται
 2 ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

103) ep. ad Zen. et Ser. c. 8; ed. Otto III, 1³ S. 80. — Erhalten in K 220^r. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου ἐκ τῆς πρὸς Ζηνᾶ καὶ Σιρήνω ἐπιστολῆς.

τῷ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φαντασίαν φρονήμῳ δόξαντι εἶναι
 2 πολὺ τὸ τῆς ἀτιμίας προγραφῆσεται.

104) cohort. ad gent. c. 5; ed. Otto II³ S. 32, vgl. c. 11 S. 50 und c. 3 S. 26—28. — Erhalten in O 170^v A κεφ. Εἰη (Migne 95, 1556 A) H 309^v P 194^v M 186^r — sämtlich aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und in R 177^r. Lemma in R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλλήνας παραινετικοῦ. OA Ἰουστίνου, H ἐκ τῶν τοῦ Ἰουστίνου δογμάτων; in PM anonym, doch in P durch Doppelpunkt, in M durch Herausrücken des Anfangsbuchstabens geschieden, an das vorausgehende Chrysostomuscitat angehängt; das zu unserem Citat gehörige Lemma ist jedoch auch in dieser Recension erhalten, nur um eine Stelle herunter gesunken: das folgende (Nilus-)Citat ist überschrieben: τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος πρὸς Ἑλλήνας (περὶ Ἑλλήνων M), vgl. Nr. 124.

ἀδύνατον τὰ οὕτως μεγάλα καὶ θεία τοὺς μὴ πρότερον παρὰ
 τῶν εἰδότην μεμαθηκότας ἢ αὐτοὺς εἰδέναι ἢ ἑτέρους δύ-
 3 νασθαι διδάσκειν ὁρθῶς.

105) cohort. ad gent. c. 21; ed. Otto II³ S. 74. — Erhalten in C 223^v. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλλήνας παραινετικοῦ.

οὐδὲν ὄνομα ἐπὶ θεοῦ κυρίως λέγεσθαι δύναται. τὰ γὰρ
 ὀνόματα εἰς γινώσιν καὶ διάγνωσιν τῶν ὑποκειμένων καίται
 πραγμάτων, πολλῶν καὶ διαφόρων ὄντων. θεῷ δὲ οὔτε ὁ
 τιθεὶς ὄνομα προῦπήρχεν οὔτε αὐτὸς ἑαυτὸν ὀνομάζειν
 2 ᾤκηθη δεῖν, εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων. διὰ τοῦτο τοίνυν οὐδὲ
 ὀνοματὸς τις ἀποστέλλων τὸν Μωσέα πρὸς τοὺς Ἑβραίους

102, 1 τὴν ἀλήθειαν OPM τὴν ἀλήθειαν A | 2 τοῦ < M.

104, 1 μεγάλα — τοὺς μὴ < P | 2 εἰδέναι O | 2—3 anstatt ἐτ. δύν.
 διδ. ὁρθῶς nur ἄλλους διδάσκειν M.

μέμνηται ἀλλὰ διὰ τινὸς μετοχῆς ἕνα καὶ μόνον θεὸν ἑαυ-
τὸν εἶναι μυστικῶς διδάσκει. ἐγὼ γὰρ φησιν εἰμὶ ὁ ὢν,
ἀντιδιαστέλλων ἑαυτὸν δηλονότι ὁ ὢν τοῖς μὴ οὖσιν ἵνα
10 γινῶσιν οἱ πρότερον ἀπατηθέντες ὅτι οὐ τῷ ὄντι ἀλλὰ τοῖς
μὴ οὖσι προσείχον θεοῖς.

106) cohort. ad gent. c. 36; ed. Otto II³ S. 114—116. — Er-
halten in K 164^{r-v}. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου ἐκ τοῦ
πρὸς Ἑλλήνας παραινετικοῦ.

Σωκράτης σοφὸν διὰ τοῦτο ἑαυτὸν εἰρῆσθαι ἔφη ὅτι τῶν
λοιπῶν ἀνθρώπων ἃ μὴ ἴσασιν προσποι-
οῦμένων εἰδέναι
αὐτὸς οὐκ ὀκνεῖ μηδὲν εἰδέναι ὁμολογεῖν. ἔφη γὰρ οὕτως·
ἔοικα οὖν αὐτῷ τούτῳ τῷ μικρῷ σοφώτατος εἶναι ὅτι ἃ
εἰ μὴ οἶδα οὐδ' οἶμαι εἰδέναι.

Nicht nachweisbare und zweifelhafte Citate.

107) de resurr. c. 1—8; ed. Otto II³ S. 210—240. — Er-
halten in C 71^r—77^v H 80^v ff. (beide aus einem Archetypus) und
R 84^v—87^v. Lemma überall τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου (Ἰού-
στου H) τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ (ἐκ τοῦ < CH)
περὶ ἀναστάσεως.

Der Anfang (ὁ μὲν τῆς ἀληθείας Z. 1 — πιστεύοντες ἀν-
τῇ Z. 25 S. 37) ausserdem erhalten in R 72^r. Lemma τοῦ
αὐτοῦ (vorausgeht Nr. 94) ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως.

Ein anderes Stück (ἔοικασιν οὗτοι τῇν — καὶ οὐδενὸς ἀξίαν
S. 44 Z. 236—246) erhalten in K 24^v. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου
τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως λόγου.

ὁ μὲν τῆς ἀληθείας λόγος ἐστὶν ἐλεύθερός τε καὶ ἀντεξού-
σιος ὑπὸ μηδεμίαν βάσανον ἐλέγχου θέλων πίπτειν μηδὲ
τῇν παρὰ τοῖς ἀκούουσι δι' ἀποδείξεως ἐξέτασιν ὑπομένειν
[C 71^v]. τὸ γὰρ εὐγενὲς αὐτοῦ καὶ πεποιθὸς αὐτῷ τῷ πέμ-
5 ψαντι πιστεύεσθαι θέλει. λόγος δὲ ἀληθείας ἀπὸ θεοῦ πέμ-
πεται. διὸ καὶ τὸ ἐλεύθερον τὸ περὶ αὐτὸν οὐ φορτικόν·
κατ' ἐξουσίαν γὰρ φερόμενος εἰκότως οὐδὲ τὰς ἀποδείξεις
τῶν λεγομένων ἀπαιτεῖσθαι θέλει, ὅτι μηδὲ εἰσὶν ἄλλαι
πᾶρεξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ὅπερ ἐστὶν ὁ θεός. πᾶσα γὰρ

10 ἀπόδειξις ἰσχυροτέρα καὶ πιστοτέρα τοῦ ἀποδεικνυμένου
 τυγχάνει, εἶγε τὸ πρότερον ἀπιστούμενον πρὶν ἢ τὴν ἀπό-
 δεῖξιν ἔλθειν ταύτης κομίσασθαι ἔτυχε πίστεως καὶ
 τοιοῦτον ἐφάνη ὅποιον ἐλέγετο· τῆς δὲ ἀληθείας ἰσχυρό-
 15 τερον οὐδὲν οὐδὲ πιστότερον· ὥστε ὁ περὶ ταύτης ἀπό-
 δεῖξιν αἰτῶν ὁμοίός ἐστι τῷ τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι
 λόγῳ θέλοντι ἀποδείκνυσθαι διότι φαίνεται. τῶν γὰρ διὰ
 τοῦ λόγου λαμβανόμενων κριτηρίον ἐστὶν ἡ αἰσθησις, αὐ-
 τῆς δὲ κριτηρίου οὐκ ἔστι πλὴν αὐτῆς. ὥσπερ οὖν τὰ διὰ
 τοῦ λόγου θηρούμενα ἀπάγοντες ἐπὶ τὴν αἰσθησιν ταύτη
 20 κρίνομεν ὅποιά ποτε ὄντα τυγχάνει εἴτε ἀληθῆ εἴτε καὶ
 ψευδῆ τὰ λεγόμενα, οὐκέτι δὲ κρίνομεν πιστεύοντες αὐτῇ,
 οὕτω καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους καὶ κοσμικοὺς λόγους ἀναπέμ-
 πομεν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ ταύτη κρίνομεν εἴτε φᾶνλοι
 εἴτε καὶ μὴ τυγχάνουσιν ὄντες, τοὺς δὲ τῆς ἀληθείας οὐδενὶ
 25 κρίνομεν ἑτέρῳ πιστεύοντες αὐτῇ. ἔστι δὲ ἀλήθεια ὁ θεὸς
 ὁ πατὴρ τῶν ὅλων ὅς ἐστι νοῦς τέλειος, οὗ γενόμενος υἱὸς
 ὁ λόγος ἦλθεν εἰς ἡμᾶς σάρκα φορέσας, αὐτόν τε καὶ τὸν
 πατέρα μηνύων, διδοὺς ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνά-
 στασιν καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ζωὴν αἰώνιον. ἔστι δὲ οὗτος
 30 Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ δεσπότης. οὗτος τοίνυν
 αὐτός ἐστιν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ὅλων ἀπάντων [C H] πίστις
 τε καὶ ἀπόδειξις. διόπερ οἱ τούτῳ κατακολουθοῦντες καὶ
 γνόντες αὐτόν τὴν εἰς αὐτόν πίστιν ὡς ἀπόδειξιν ἔχοντες
 ἀναπαύονται ἐπ' αὐτῷ. ἐπειδὴ δὲ πολλοὺς ὁ ἀντικείμενος
 35 πολεμῶν οὐ πάνεταί, πολλαῖς δὲ καὶ ποικίλαις μεθόδοις
 πρὸς ἐπιβουλήν χρῆται πρὸς μὲν τοὺς πεπιστευκότας ἵνα
 τούτους τῆς πίστεως ἀπαγάγῃ πρὸς δὲ τοὺς ἀπίστους ἔτι
 ἵνα μὴ πιστεῦσώσιν, ἀναγκαῖον εἶναι μοι δοκεῖ καὶ ἡμᾶς
 καθωπλισμένους τοῖς τῆς πίστεως λόγοις ἀτρώτοις οὖσιν
 40 ἀντιπολεμεῖν αὐτῷ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς.

φασὶν οἱ τὰ χεῖρονα λέγοντες οὐκ εἶναι τῆς σαρκὸς

10 υπεργ. ἀποδείξεις C | 12 ἐνθεῖν R 72r | ἔτυχεν C | 14 ταύτην R 72r |
 15 αἰτῶν] ζητῶν R 72r | ἐστὶν C | 16 λόγοις R | φαίνονται R 72r | 18 κρι-
 τηρίον + ἕτερον R 72r | ἔστιν C | 19 ταύτῃ] ταύτην R 72r | 20 εἴτε καὶ ἀλ.
 R | καὶ (vor ψευδῇ) < R 72r | 22 καὶ (nach οὕτω) < C | 23 ταύτην R 72r |
 25 ἔστιν C | 27 αὐτόν] ἑαυτόν R | 28 ἐν (vor ἑαυτῷ) < R | 29 ἔστιν C | 31 ἀπάν-
 των < R | 34 ἀναπαύονται R | ἐπ' ἐν R | 35 ποικίλαις] πικραῖς R, v auf Ras.,
 υπεργ. ο | 39 καθωπλισμένους CH | 41 τὰ (vor χεῖρονα) < CH | οὐκ] μὴ R |

ἀνάστασιν. ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὴν φθειρομένην καὶ διὰ
λεπτῶν λυομένην ταύτην συναχθῆναι εἰς τὸ αὐτό. πρὸς
δὲ τὸ ἀδύνατον καὶ ἀσύμφορόν φασιν ὑπάρχειν τὴν ταύτης
45 σωτηρίαν καὶ κακίζουσιν αὐτὴν τὰ ἐλαττώματα προφέρον-
τες καὶ αὐτὴν μόνην τῶν ἀμαρτημάτων αἰτίαν ἀποφαίνον-
ται· ὥστε εἰ μέλλει, φασίν, σὰρξ ἀνίστασθαι καὶ τὰ ἐλατ-
τώματα συναναστήσεται. καὶ σοφίσματα πλέκουσι τοιαῦτα·
εἰ ἢ σὰρξ ἀνίσταται, ἤτοι ὁλόκληρος ἀναστήσεται καὶ πάντα
50 τὰ μόρια ἔχουσα ἢ ἀτελής. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐλλειπῇ μέλλειν
αὐτὴν ἀνίστασθαι, ἀδυναμίαν ἐμφαίνει τοῦ ἀνιστῶντος, εἰ
τὰ μὲν ἡδυνήθη σῶσαι τὰ δὲ οὐ. εἰ δὲ πάντα τὰ μέρη,
καὶ τὰ μόρια ἔξει δηλονότι· ταῦτα λέγειν ὑπάρχειν μετὰ τὴν
ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν πῶς οὐκ ἄτοπον, τοῦ σωτήρος
55 εἰρηκότος· οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται ἀλλ' ἔσονται ὡς
ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ. οἱ δὲ ἄγγελοι, φασίν, οὔτε σάρκα ἔχου-
σιν οὔτε ἐσθίουσιν οὔτε συνουσιάζονται. ὥστε οὐδὲ σαρκικὴ
ἀνάστασις γενήσεται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια
λέγοντες [CH] πειρῶνται διαστρέφειν τοὺς ἀπὸ τῆς πίστεως.
60 εἰδὼ δὲ τινες οἱ λέγουσι καὶ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν πνευματικὸν
μόνον παρῆναι μηκέτι δὲ ἐν σαρκί, φαντασίαν δὲ σαρκὸς
παρεσχηκέναι, πειρῶμενοι καὶ αὐτοὶ ἀποστερεῖν τῆς ἐπαγγελ-
ίας τὴν σάρκα. πρῶτον R⁸⁵· μὲν τὰ ὑπ' αὐτῶν δοκοῦντα
ἄπορα φαίνεσθαι λύσωμεν εἰθ' οὕτως ἐξῆς ἐπάξομεν τὸν
65 ἀποδεικνύντα λόγον περὶ τῆς σαρκὸς ὡς ἔχει σωτηρίαν.
φασὶ τοίνυν εἰ ὁλόκληρον ἀναστήσεται τὸ σῶμα, καὶ
τὰ μόρια αὐτοῦ πάντα ἔξει, ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ ἔργα τῶν
μορίων ὑπάρξαι, μήτραν μὲν κυῖσκειν, σπερματίζειν δὲ μό-
ριον ἀνδρὸς καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ὁμοίως. ἔστω δὲ ἐφ' ἐνὸς
70 οὗτος ὁ λόγος ἰστάμενος· τούτου γὰρ ἀποδεικνυμένου ψευ-
δοῦς οἰχθήσεται πᾶς λόγος αὐτῶν. τὸ μὲν οὖν τὰ μόρια
ἐνεργοῦντα ταῦτα ἐνεργεῖν ἅπερ ἐνταῦθα φαίνεται δηλον.

42—43 διὰ λεπτῶν λυομένην] διαλυομένην CH | 43 ἐπαχθῆναι H |
44 δὲ (nach πρὸς)] γὰρ R | φησὶν R | 45 προφέροντες — ἐλαττώματα
(Z. 47—48) von H ausgelassen | 47 φησὶ R | 49 ἤτοι] εἴτε R | 51 ἀνιστῶντος]
θεοῦ R | εἰ] ἢ R | 53—54 τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν R | 54 vor πῶς + καὶ R |
57 ἐσθίουσιν + οὔτε πίνοσιν H | συνουσιάζουσιν CH | σαρκικῇ] σαρκὸς R |
60 δὲ (nach εἰσὶ)] γὰρ R | 61 δὲ (nach μηκέτι) < R | 62 παρῆεν R | 64 λύσωμεν
R, aber o durch Rasur aus ω hergestellt | 68 μορίων] μυστηρίων H | 69 ἀφ'
R | 71 πᾶς + ὁ R | 72 ἅπερ ἐνταῦθα — ἀρχὴν ἐνεργεῖν (Z. 73) < R |

τὸ δὲ κατ' ἀνάγκης αὐτὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν οὐκ ἀναγκαῖον. ἵνα δὲ σαφὲς ᾗ τὸ λεγόμενον οὕτω σκοπήσομεν.
 75 μήτρας ἐστὶν ἐνέργεια τὸ κυῖσκειν καὶ μορίου ἀνδρικοῦ τὸ σπερμαίνειν. ὥσπερ δὲ, εἰ ταῦτα μέλλει ἐνεργεῖν, ταύτας τὰς ἐνεργείας, οὕτως οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστί τὸ τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν. ὁρῶμεν γοῦν πολλὰς γυναῖκας μὴ κυῖσκούσας ὡς τὰς στείρας καὶ μήτρας ἐχούσας. οὕτως οὐκ ἐν-
 80 θέως καὶ τὸ μήτραν ἔχειν καὶ κυῖσκειν ἀναγκάζει. ἀλλαι καὶ μὴ στείραι μὲν ἐξ ἀρχῆς παρθενεύουσαι δὲ κατήργησαν τὴν συνουσίαν, ἕτεραι δὲ καὶ ἀπὸ χρόνου. καὶ τοὺς ἄρσενας δὲ τοὺς μὲν ἀπ' ἀρχῆς παρθενεύοντας ὁρῶμεν, τοὺς δὲ ἀπὸ χρόνου ὥστε δι' αὐτῶν καταλύεσθαι τὸν δι' ἐπιθυμίας ἀνο-
 85 μων γάμον. ἀλλὰ μὴν καὶ ζῶα τινα εὐρίσκομεν ἅτοκα [C 78r] καίτοι μήτραν ἔχοντα, ὡς καὶ ἡμίονον, καὶ οἱ ἄρσενες δὲ οὐ γεννῶσιν ἡμίονοι. ὥστε καὶ δι' ἀνθρώπων καὶ διὰ ἀλόγων καταργουμένην συνουσίαν πρὶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὁρᾶσθαι. καὶ ὁ κύριος δὲ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς οὐ δι'
 90 ἄλλο τι ἐκ παρθένου ἐγεννήθη ἀλλ' ἵνα καταργήσῃ γέννησιν ἐπιθυμίας ἀνόμου καὶ δείξῃ τῷ ἄρχοντι καὶ δίχῃ συνουσίας ἀνθρωπίνης δυνατὴν εἶναι τῷ θεῷ τὴν ἀνθρώπου πλάσιν, καὶ γεννηθεῖς καὶ πολιτευσάμενος τὴν λοιπὴν τῆς σαρκὸς πολιτείαν. λέγω δὴ ἐν τροφαῖς καὶ ποτοῖς καὶ ἐνδύμασι,
 95 ταύτην δὲ τὴν διὰ συνουσίας μόνον οὐκ εἰργάσατο, ἀλλὰ τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας ἃς μὲν ἀναγκαῖας ὑπάρχειν κατεδέξατο ἃς δὲ μὴ ἀναγκαῖας οὐ προσήκατο. τροφῆς μὲν γὰρ καὶ ποτοῦ καὶ ἐνδύματος ὑστερουμένη σὰρξ καὶ διαφθαρείη ἂν, συνουσίας δὲ στερουμένη ἀνόμου οὐδὲν ὅτι πάσχει κακόν.
 100 ἅμα δὲ καὶ τὴν μέλλονσαν καταργεῖσθαι διὰ συνουσίας μίξιν

74 σκοπήσομεν R | 75 μήτρα CH | vor ἐνέργεια + ἡ R | ἀνδρικοῦ] ἀνδρός R | 76 δὲ] δὴ CH | εἰ] εἰς R | 76—77 ταύτας τὰς] τοιαύτας R | 77 ἐστὶν C | 78 γοῦν] γὰρ R | 79 τὰς μήτρας ἐχούσας στείρας R | 80 ἀναγκάζειν R | 80—81 ἀλλαι καὶ] ἀλλὰ καὶ C | 81 στήραι v. sp. H. korrigiert C | κατήργησαν + καὶ CH | 82—83 καὶ τοὺς ἄρσενας δὲ] ἄρσενας με (v. sp. H. korrigiert zu μὲν) R | 85 ζῶα] τούτων R | 86 μήτρας R | ὡς καὶ < R | ἡμίονον + δὲ R, dafür fehlt δὲ hinter ἄρσενες (so R) | 87 διὰ ἀνθρ. R | 88 τὴν συνουσίαν R | πρὶν] καὶ πρὸ R | 89 Ἰησοῦς Χριστὸς R | 90 ἐγεννήθη] ἐτέχθη R | 91 τῷ ἄρχοντι < R | vor καὶ δίχα + ὅτι R | 94 δὴ] δὲ CH | ἐνδύμασιν C | 97 οὐ προσήκατο < C i. T., aber a. R. οὐ κατεδέξατο | 99 ὑστερουμένη R | ἀνόμως H |

ἀνάστασιν. ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὴν φθειρομένην καὶ διὰ
λεπτῶν λυομένην ταύτην συναχθῆναι εἰς τὸ αὐτό. πρὸς
δὲ τὸ ἀδύνατον καὶ ἀσύμφορόν φασιν ὑπάρχειν τὴν ταύτης
45 σωτηρίαν καὶ κακίζουσιν αὐτὴν τὰ ἐλαττώματα προφέρον-
τες καὶ αὐτὴν μόνην τῶν ἁμαρτημάτων αἰτίαν ἀποφαίνον-
ται· ὥστε εἰ μέλλει, φασίν, σὰρξ ἀνίστασθαι καὶ τὰ ἐλατ-
τώματα συναναστήσεται. καὶ σοφίσματα πλέκουνσι τοιαῦτα·
εἰ ἢ σὰρξ ἀνίσταται, ἤτοι ὁλόκληρος ἀναστήσεται καὶ πάντα
50 τὰ μόρια ἔχουσα ἢ ἀτελής. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐλλειπῇ μέλλειν
αὐτὴν ἀνίστασθαι, ἀδυναμίαν ἐμφαίνει τοῦ ἀνιστῶντος, εἰ
τὰ μὲν ἡδυνήθη σῶσαι τὰ δὲ οὐ. εἰ δὲ πάντα τὰ μέρη,
καὶ τὰ μόρια ἔξει δηλονότι· ταῦτα λέγειν ὑπάρχειν μετὰ τὴν
ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν πῶς οὐκ ἄτοπον, τοῦ σωτήρος
55 εἰρηκότος· οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται ἀλλ' ἔσονται ὡς
ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ. οἱ δὲ ἄγγελοι, φασίν, οὔτε σάρκα ἔχου-
σιν οὔτε ἐσθίουσιν οὔτε συνομιάζονται. ὥστε οὐδὲ σαρκικὴ
ἀνάστασις γενήσεται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια
λέγοντες [C 78^v] πειρῶνται διαστρέφειν τοὺς ἀπὸ τῆς πίστεως.
60 εἰδὼ δὲ τινες οἱ λέγουσι καὶ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν πνευματικὸν
μόνον παρῆναι μηκέτι δὲ ἐν σαρκί, φαντασίαν δὲ σαρκὸς
παρεσχηκέναι, πειρώμενοι καὶ αὐτοὶ ἀποστρεφῆναι τῆς ἐπαγγελ-
ίας τὴν σάρκα. πρῶτον R^{85v} μὲν τὰ ὑπ' αὐτῶν δοκοῦντα
ἄπορα φαίνεσθαι λύσωμεν εἰδ' οὕτως ἐξῆς ἐπάξομεν τὸν
65 ἀποδείκνυντα λόγον περὶ τῆς σαρκὸς ὡς ἔχει σωτηρίαν.
φασὶ τοίνυν εἰ ὁλόκληρον ἀναστήσεται τὸ σῶμα, καὶ
τὰ μόρια αὐτοῦ πάντα ἔξει. ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ ἔργα τῶν
μορίων ὑπάρξαι. μήτραν μὲν κύσκειν, σπερματίζειν δὲ μό-
ριον ἄνδρὸς καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ὁμοίως. ἔστω δὲ ἐφ' ἐνὸς
70 οὗτος ὁ λόγος ἰστάμενος· τούτου γὰρ ἀποδεικνυμένου ψευ-
δοῦς οἰχθήσεται πᾶς λόγος αὐτῶν. τὸ μὲν οὖν τὰ μόρια
ἐνεργοῦντα ταῦτα ἐνεργεῖν ἅπερ ἐνταῦθα φαίνεται δῆλον,

42—43 διὰ λεπτῶν λυομένην] διαλυομένην CH | 43 ἐπαχθῆναι H |
44 δὲ (nach πρόσ)] γὰρ R | φησὶν R | 45 προφέροντες — ἐλαττώματα
(Z. 47—48) von H ausgelassen | 47 φησὶ R | 49 ἤτοι] εἴτε R | 51 ἀνιστῶντος]
θεοῦ R | εἰ] ἢ R | 53—54 τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν R | 54 vor πῶς + καὶ R
57 ἐσθίουσιν + οὔτε πίνουσιν H | συνομιάζουσιν CH | σαρκικῇ] σαρκὸς R |
60 δέ (nach εἰσ)] γὰρ R | 61 δὲ (nach μηκέτι) < R | 62 παρῆναι R | 64 ἐπάξομεν
R, aber o durch Rasur aus ω hergestellt | 68 μορίων] μυστηρίων H | 69 ἀφ'
R | 71 πᾶς + ὁ R | 72 ἅπερ ἐνταῦθα — ἀρχὴν ἐνεργεῖν (Z. 73) < R |

τὸ δὲ κατ' ἀνάγκης αὐτὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν οὐκ ἀναγκαῖον. ἵνα δὲ σαφὲς ᾗ τὸ λεγόμενον οὕτω σκοπήσωμεν.
 75 μήτρας ἐστὶν ἐνέργεια τὸ κυῖσκειν καὶ μορίον ἀνδρικοῦ τὸ σπερμαίνειν. ὥσπερ δὲ, εἰ ταῦτα μέλλει ἐνεργεῖν, ταύτας τὰς ἐνεργείας, οὕτως οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐνεργεῖν. ὁρῶμεν γοῦν πολλὰς γυναῖκας μὴ κυῖσκούσας ὡς τὰς στείρας καὶ μήτρας ἐχούσας. οὕτως οὐκ ἐν-
 80 θέως καὶ τὸ μήτραν ἔχειν καὶ κυῖσκειν ἀναγκάζει. ἄλλαι καὶ μὴ στείραι μὲν ἐξ ἀρχῆς παρθενεύουσαι δὲ κατήργησαν τὴν συνουσίαν, ἕτεραι δὲ καὶ ἀπὸ χρόνου. καὶ τοὺς ἄρσενας δὲ τοὺς μὲν ἀπ' ἀρχῆς παρθενεύοντας ὁρῶμεν, τοὺς δὲ ἀπὸ χρόνου ὥστε δι' αὐτῶν καταλύεσθαι τὸν δι' ἐπιθυμίας ἄνο-
 85 μον γάμον. ἀλλὰ μὴν καὶ ζῶα τινα εὐρίσκομεν ἅτοκα. ὅτι καίτοι μήτραν ἔχοντα, ὡς καὶ ἡμίονον, καὶ οἱ ἄρσενες δὲ οὐ γεννῶσιν ἡμίονοι. ὥστε καὶ δι' ἀνθρώπων καὶ διὰ ἀλόγων καταργουμένην συνουσίαν πρὶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὁρᾶσθαι. καὶ ὁ κύριος δὲ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς οὐ δι'
 90 ἄλλο τι ἐκ παρθένου ἐγεννήθη ἀλλ' ἵνα καταργήσῃ γέννησιν ἐπιθυμίας ἀνόμου καὶ δείξῃ τῷ ἄρχοντι καὶ δίχα συνουσίας ἀνθρωπίνης δυνατὴν εἶναι τῷ θεῷ τὴν ἀνθρώπου πλάσιν, καὶ γεννηθεῖς καὶ πολιτευσάμενος τὴν λοιπὴν τῆς σαρκὸς πολιτείαν. λέγω δὴ ἐν τροφαῖς καὶ ποτοῖς καὶ ἐνδύμασι,
 95 ταύτην δὲ τὴν συνουσίαν μόνον οὐκ εἰργάσατο, ἀλλὰ τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας ἃς μὲν ἀναγκαίως ὑπάρχειν κατεδέξατο ἃς δὲ μὴ ἀναγκαίως οὐ προσήκατο. τροφῆς μὲν γὰρ καὶ ποτοῦ καὶ ἐνδύματος ὑστερουμένη σαρκὸς καὶ διαφθαρείῃ ἄν, συνουσίας δὲ στερουμένη ἀνόμου οὐδὲν ὅτι πάσχει κακόν.
 100 ἅμα δὲ καὶ τὴν μέλλουσαν καταργεῖσθαι διὰ συνουσίας μίξιν

74 σκοπήσωμεν R | 75 μήτρα CH | vor ἐνέργεια + ἡ R | ἀνδρικοῦ] ἀνδρὸς R | 76 δὲ] δὴ CH | εἰ] εἰς R | 76—77 ταύτας τὰς] τοιαύτας R | 77 ἐστὶν C | 78 γοῦν] γὰρ R | 79 τὰς μήτρας ἐχούσας στείρας R | 80 ἀναγκάζειν R | 80—81 ἄλλαι καὶ] ἄλλαι καὶ C | 81 στήραι v. sp. H. korrigiert C | κατήργησαν + καὶ CH | 82—83 καὶ τοὺς ἄρσενας δὲ] ἄρσενας με (v. sp. H. korrigiert zu μὲν) R | 85 ζῶα] τούτων R | 86 μήτρας R | ὡς καὶ < R | ἡμίονον + δὲ R, dafür fehlt δὲ hinter ἄρσενες (so R) | 87 διὰ ἀνθρ. R | 88 τὴν συνουσίαν R | πρὶν] καὶ πρὸ R | 89 Ἰησοῦς Χριστὸς R | 90 ἐγεννήθη] ἐτέχθη R | 91 τῷ ἄρχοντι < R | vor καὶ δίχα + ὅτι R | 94 δὴ] δὲ CH | ἐνδύμασιν C | 97 οὐ προσήκατο < C i. T., aber a. R. οὐ κατεδέξατο | 99 ὑστερουμένη R | ἀνόμως H |

ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι προεμήνυσεν ὥς φησιν· οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἡγαμίσκονται οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται ἀλλ' ἔσονται ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ. μὴ θαυμάζετωσαν οὖν οἱ τῆς
 105 πίστεως ἐκτὸς εἰ τὴν ἀπὸ τοῦ νῦν καταργουμένην ἐν τοῖς ἔργοις τούτοις σάρκα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι καταργήσεται.

ναί, φησίν· εἰ οὖν ἡ σὰρξ ἀνίσταται, καὶ τοιαύτη ἀνίσταται ὅποια κλιθήσεται· ὥστε εἰ μονόφθαλμος κλιθήσεται,
 110 μονόφθαλμος ἀνίσταται, εἰ χωλὸς χωλός, εἰ ἄλλο τι τοῦ σώματος ὑστεροῦν εἴη, τούτου καὶ ἐλάττων |C 78v| ὁ ἀνθρώπος ἀναστήσεται — τετυφλωμένοι ὡς ἀληθῶς τὰ τῆς καρδίας ὄμματα. οὐ γὰρ εἶδον ἐπὶ τῆς γῆς τυφλοὺς ἀναβλέποντας,
 115 ὁ σωτήρ· πρῶτον μὲν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥήθην περὶ αὐτοῦ διὰ |R 88r| τῶν προφητῶν ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν καὶ τὰ ἄλλα, ἔτι δὲ καὶ εἰς πίστιν τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει ἡ σὰρξ ὁλόκληρος ἀναστήσεται. εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς τὰς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς λάσατο καὶ ὁλόκληρον ἐποίησε τὸ σῶμα, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦτο
 120 ποιήσει ὥστε καὶ ἀκέραιον καὶ ὁλόκληρον ἀναστήναι τὴν σάρκα. τὰ μὲν οὖν παρ' αὐτῶν νομιζόμενα ἄπορα τοῦτον τὸν τρόπον λαθήσεται.

ἔτι δὲ καὶ τῶν λεγόντων μὴ ἀνίστασθαι τὴν σάρκα οἱ
 125 μὲν ὡς ἀδύνατον ἀναστήναι λέγουσιν, οἱ δὲ ὡς μὴ προσήκον τῷ θεῷ τὸ ἀνιστάνειν αὐτήν διὰ τὸ εὐτελὲς καὶ εὐκαταφρόνητον αὐτῆς, οἱ δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐπαγγελίαν ἔχειν. πρῶτον μὲν οὖν μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἀδύνατον εἶναι λέγοντας τῷ θεῷ τὸ ταύτην ἀναστήσαι διεξελεῖν ὅτι
 130 ἀγνοοῦσιν αὐτοὶ τῷ λόγῳ λέγοντες ἑαυτοὺς εἶναι πιστοὺς καὶ διὰ τῶν ἔργων ἀποδεικνύντες ἀπίστους ἑαυτοὺς καὶ τῶν ἀπίστων ἀπιστοτέρους. τῶν γὰρ ἔθνων ἀπάντων ἐπὶ τὰ εἰδωλα πεπιστευκότων καὶ πεπεισμένων ὅτι πάντα

101 ὥς] ὅς R | 102 γαμοῦσιν C | ἡγαμίσκονται R | 109 οἶα R | κληθήσεται beide Male CH | 110 εἰ (vor ἄλλο τι)] ἡ CH | 111 τοῦτο C, < H | ἐλάττων R, ἐλαττῶν und + τούτων H | 113 βλέποντας R | 115 περὶ αὐτοῦ hinter προφητῶν R | 116 βλέπονται R | καὶ (vor κωφοὶ) < R | 117 ἀκούουσιν C | 118 εἰ] οἱ H | 120 ἐποίησεν C | 123 λαθήσονται R | 126 τὸ (vor ἀνιστάνειν) < R | 128 πρῶτον οὖν δοκεῖ μὲν μοι C | 131 ἀποδεικνύοντες CH |

δυνατὰ τούτοις ἐστίν, ὥς καὶ Ὅμηρος ὁ ποιητὴς αὐτῶν
 135 φησι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται καὶ ῥεῖα· ἀλλὰ καὶ τὸ
 ῥεῖα προσέθηκεν ὅπερ ἐστὶν εὐχερῶς ἵνα τὴν μεγαλειότητα
 τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως ἐμφάνῃ, — πολὺ οὖν τούτων ἀπι-
 στώτεροι φαίνονται. εἰ γὰρ τοῖς εἰδώλοις τὰ ἔθνη τοῖς
 θεοῖς αὐτῶν, οἳ ὧτα ἔχουσι C 14^u καὶ οὐκ ἀκούουσιν, ὁφθαλ-
 140 μούς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄφονται, τὸ πάντα δύνασθαι πεπιστεύ-
 κασι δαιμονίοις οὐσι καθὼς ἡ γραφὴ λέγει· ὅτι οἱ θεοὶ
 τῶν ἔθνῶν δαιμόνια. πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς ἐορτήν ἐξαίρε-
 τον καὶ ἀληθῆ πίστιν ἔχοντες ὀφείλομεν τῷ θεῷ ἡμῶν
 πιστεύειν ἔχοντες τεκμήρια, καὶ πρῶτον μὲν τὴν τοῦ πρω-
 145 τοπλάστου γένεσιν ὅτι ἐκ γῆς ὑπὸ θεοῦ γέγονεν — ἱκανὸν
 γὰρ τοῦτο δεῖγμα τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως —, ἔτι δὲ καὶ τὴν
 μετὰ ταῦτα ἐξ ἀλλήλων γένεσιν κατανοοῦσιν ἐστὶν ἰδεῖν
 καὶ θανατῶσαι μειζόνως ὅτι ἐξ ἐλαχίστης ῥανίδος ὕγρου τη-
 λικοῦτον πλάσσειται ζῶον· καίτοιγε εἰ ἐν ἐπαγγελίᾳ καὶ τοῦτο
 150 ἦν καὶ μὴ ἐφάνετο γινόμενον, πολὺ τῶν ἄλλων ἦν ἀπιστό-
 τερον. ἀλλὰ γὰρ πιστότερον αὐτὸ ποιεῖ τὸ ἀποτέλεσμα.
 ἀλλὰ μὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως ἡμῖν ἔδειξεν ὁ σωτὴρ ἀπο-
 τελέσματα ἃ μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. νῦν δὲ τὸ δυνατὴν εἶναι
 τὴν τῆς σαρκὸς ἀνάστασιν ἐπιδεικνύμεν, συγγνώμην αἰτού-
 155 μενοι παρὰ τῶν τῆς ἀληθείας τέκνων εἰ καὶ τῶν ἔξωθεν
 εἶναι δοκούντων καὶ κοσμικῶν λόγων ἀπτόμεθα· πρῶτον
 μὲν ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἔξωθεν τοῦ θεοῦ, οὐδὲ αὐτὸς ὁ κόσμος,
 (ποίημα γὰρ ἐστὶν αὐτοῦ), δεύτερον ὅτι πρὸς ἀπίστον τού-
 τος ποιούμεθα τοὺς λόγους. εἰ γὰρ πρὸς πιστοῦς, αὐτ-
 160 αρκες ἦν ἀποκρίνεσθαι τὸ ὅτι πεπιστεύκαμεν· νυνὶ δὲ
 δι' ἀποδείξεων χωρεῖν ἀναγκαῖον. ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ τὰ
 προειρημένα τεκμήρια πρὸς τὸ δυνατὴν εἶναι δεικνύειν τὴν
 τῆς σαρκὸς ἀνάστασιν· ἀλλ' ἐπεὶ λίαν εἰδὼν ἀπιστοὶ, καὶ

134 δυνατὰ τούτοις — θεοὶ δὲ πάντα < H | τούτοις] αὐτοῖς R | 135
 φησὶν C | τε < R | 136 vor ῥεῖα ein καὶ über der Linie hineingeflickt C |
 137 τοῦ θεοῦ CH | πολλὸν πολλοὶ u. < οὖν C | 139 u. 140 ἔχουσιν C |
 142 πολλῶ] πολλὴ C πολὺ H | 144 μὲν] τε CH | 146 ἔτι] ἔπειτα R | 148—149 τη-
 λικοῦτο H | 149 καίτοιγε εἰ ἐν — ποιεῖ τὸ ἀποτέλεσμα (Z. 151) < R | 156—157
 ἀντὶ λόγων ἀπτόμεθα. πρῶτον μὲν ὅτι hat R λόγων. ἐρώμεθα οὖν
 πρῶτον ὅτι | 157 οὐδὲ αὐτὸς — ἐστὶν αὐτοῦ (Z. 158) < R | 159 τοὺς λόγους
 ποιούμεθα H | πιστοῦς] ἀπίστον CH | 160 ἀποκρίνεσθαι τὸ] εἰπεῖν (< τὸ)
 R | νῦν C | 161 δι' διὰ R | 163 ἐπεὶ λίαν] ἐπειδὴ ἂν CH |

ἀναγκαστικώτερον ἐπάξομεν τὸν λόγον οὐκ ἐκ τῆς πίστεως
 185 ὅτι μὴ τυγχάνουσιν ὄντες αὐτῆς ἀλλ' ἐκ τῆς ^{C 71} ἀπιστίας,
 τῆς μητρὸς αὐτῶν, λέγω δὴ τῶν κοσμικῶν λόγων. εἰ γὰρ
 ἐκ τούτων ἐπιδεικνύομεν αὐτοῖς δυνατὴν εἶναι τὴν τῆς
 σαρκὸς ἀνάστασιν, πολλῆς δῆπουθεν αἰσχύνῃς εἶσιν ἄξιοι,
 εἰ μήτε τοῖς τῆς πίστεως μήτε τοῖς τοῦ κόσμου ἀκολουθεῖν
 170 δύνανται.

^{R 88^v} φασὶ τοίνυν οἱ τοῦ κόσμου φυσικοὶ σοφοὶ λεγό-
 μενοι τὸ πᾶν ὑπάρχειν, οἱ μὲν ὕλην καὶ θεὸν ὡς Πλάτων,
 οἱ δὲ ἄτομα καὶ κενὸν ὡς Ἐπίκουρος, οἱ δὲ τὰ τέσσαρα,
 γῆν καὶ ὕδωρ ἀέρα πῦρ, ὥσπερ οἱ Στωϊκοὶ (ἀρκεῖ γὰρ ἐπι-
 175 μνησθῆναι τῶν ἐπικρατουσῶν μάλιστα δοξῶν)· καὶ ὁ μὲν
 Πλάτων φησὶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τὰ πάντα ἐκ τῆς ὕλης γε-
 γονέναι καὶ κατὰ πρόνοιαν αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἐπίκουρος καὶ οἱ
 μετ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀτόμων καὶ ἐκ τοῦ κενοῦ κατὰ ταυτό-
 ματόν τινα φορὰν τῆς ἐκ τῶν σωμάτων φυσικῆς κινήσεως,
 180 οἱ δὲ Στωϊκοὶ ἐκ τῶν τεσσάρων. διήκοντος δὲ αὐτῶν τοῦ
 θεοῦ. τοιαύτης δὲ διαφωνίας αὐτῶν οὐσῆς ἔστι τινὰ παρ'
 αὐτοῖς ὁμολογούμενα κοινὰ δόγματα πρὸς ἀπάντων· ἐν μὲν
 τὸ μήτε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι μήτε εἰς τὸ μὴ ὄν ἀνα-
 λύεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι καὶ τὸ τὰ στοιχεῖα ἄφθαρτα ὑπάρ-
 185 χειν ἐξ ὧν ἡ ἐκάστων γένεσις ἔστιν. τούτων τοίνυν οὕτως
 ἐχόντων κατὰ πάντας αὐτοὺς φανήσεται δυνατὴ ἡ τῆς
 σαρκὸς ὑπάρχειν παλιγγενεσία. εἴτε γὰρ κατὰ Πλάτωνα
 ἔστιν ἡ ὕλη καὶ ὁ θεός, ἀμφοτέρω ταῦτα ἄφθαρτα καὶ ὁ
 μὲν θεὸς ἐπέχει τόπον τεχνίτου οἷον πλάστου, ἡ δὲ ὕλη
 190 ἐπέχει τόπον πηλοῦ ἢ κηροῦ ἢ τοιούτου τινός. τὸ μὲν
 οὖν ἐκ τῆς ὕλης γινόμενον φθαρτὸν πλάσμα ὁ ἀνδριάς
^{C 75^v} ἢ εἰκὼν, ἡ δὲ ὕλη αὕτη ἄφθαρτος οἷον πηλὸς ἢ κηρὸς
 ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον εἶδος ὕλης. οὕτως ὁ πλάστης ἐκ τοῦ
 κηροῦ ἢ πηλοῦ πλάσσει καὶ ζωοποιεῖ ζῶον μορφῇ. πάλιν
 195 ἐὰν διαλυθῇ τὸ πλάσμα, οὐκ ἀδύνατον αὐτῷ ἔστι τὴν αὐτὴν

164 ἐπάξομεν R | 167 εἶναι < CH | 173 καινὸν R | 174 πῦρ ὕδωρ ἀέρα
 γῆν R | 178 τοῦ ἀτόμου R | καινοῦ R | 181 αὐτῶν] αὐτοῖς CH | ἔστιν C |
 183—184 ἀναλίσσεται καὶ < CH | 185 ἐκάστων + πράγματος R | ἔστι R
 τοίνυν] οὖν R | 187 ὑπάρχει H | 188 καὶ ὁ θεός] καὶ κενῶς CH | 192 ἡ
 (vor εἰκὼν)] ἡ R | vor κηρὸς + ὁ C | 193 τι τοιοῦτον ἄλλο CH | εἶδους R |
 194 καὶ < CH | 195 διαλυθῇ H | ἔστιν C |

ὕλην ἀναγράφαντι καὶ καινοποιήσαντι τὸ αὐτὸ πλάσμα
 ποιῆσαι· οὕτως κατὰ Πλάτωνα οὐδὲ τῷ θεῷ, ἀφθάρτῳ
 ὄντι ἀφθαρτον ἔχοντι καὶ τὴν ὕλην, τοῦ ἐξ αὐτῆς γενο-
 μένου πλάσματος διαλυθέντος ἀδύνατον ἔσται ἀνακαινο-
 200 ποιῆσαι πάλιν αὐτὴν καὶ ποιῆσαι τὸ αὐτὸ πλάσμα ὅποιον
 ἦν καὶ τὸ πρότερον. ἀλλὰ μὴν κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς ἐκ
 τῆς τῶν τέσσάρων στοιχείων κράσεως γινόμενου τοῦ σώ-
 ματος καὶ διαλυομένου τούτου εἰς τὰ τέσσαρα παραμενόν-
 των τούτων ἀφθάρτων δυνατόν ἐστι πάλιν τὰ τέσσαρα
 205 στοιχεῖα τὴν αὐτὴν μίξιν καὶ κράσιν λαβόντα ἀπὸ τοῦ δι'
 αὐτῶν διήκοντος θεοῦ ποιῆσαι ὃ πρότερον πεποιήκει σῶμα·
 ὥσπερ εἴ τις ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ καὶ κασσι-
 τήρου ποιήσῃ μίγμα, ἔπειτα θελήσῃ πάλιν διαλύσαι ὥστε
 κατ' ἰδίαν ἕκαστον εἶναι, καὶ πάλιν μίξας τὰ αὐτὰ ποιήσῃ,
 210 ὃ πρότερον πεποιήκει ἐξ αὐτῶν μίγμα· καὶ κατὰ τὸν Ἐπί-
 κουρον δὲ τῶν ἀτόμων ἀφθάρτων οὐσῶν καὶ τοῦ κενοῦ
 παρὰ τὴν ποιὰν τάξιν καὶ θέσιν τῶν ἀτόμων συντεθει-
 μένων γίνεται τὰ τε ἄλλα συγκρίματα καὶ τὸ σῶμα, χρόνῳ
 δὲ διαλυόμενον διαλύεται πάλιν εἰς τὰς ἀτόμους ἐξ ὧν καὶ
 215 ἐγένετο. τούτων μὲν οὐσῶν ἀφθάρτων οὐδὲν ἀδύνατόν
 ἐστι C 75ⁿ συνελθουσῶν πάλιν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ
 θέσιν λαβουσῶν ποιῆσαι ὃ πρότερον ἐγεγόνει ἐξ αὐτῶν
 σῶμα καὶ ὅμοιον. ὥσπερ εἴ τις ψηφοθέτης ἐκ ψηφίδων
 ποιήσῃ ζῶον μορφήν, ἔπειτα τούτων ἀπὸ χρόνου διαλυ-
 220 θέντων ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος, τὰς αὐτὰς ἔχων ψή-
 φους ἐσκορπισμένας συναγάγῃ, οὐκ ἀδυνατήσῃ συλλέξας
 αὐτὰς καὶ διαθεῖς ὁμοίως ποιῆσαι R 87ⁿ τὸ αὐτὸ εἶδος τοῦ
 ζῶου. εἴτα ὁ μὲν ψηφοθέτης ἔχων τὰς ψήφους οὐκ ἀδυνα-
 τήσῃ σκορπισθεῖσας συναγαγεῖν καὶ πάλιν ποιῆσαι τὸ αὐτὸ
 225 εἶδος τοῦ ζῶου, ὃ δὲ θεὸς ἀναλυθέντα τὰ μέλη τῆς σαρκὸς
 ἀπ' ἀλλήλων οὐ δυνήσεται πάλιν συναγαγὼν ποιῆσαι τὸ
 αὐτὸ τῷ πρότερον γεγονότι ὑπ' αὐτοῦ σώματι. ἀλλὰ γὰρ

196 ἀναγράφαντι C | καινοποιήσαντι H | 197—198 ἀφθάρτῳ ὄντι < H |
 καὶ < R | αὐτῆς] αὐτοῦ R | 199 ἔσται] ἔστιν R | 204 ἔστιν C | 205 λαμβά-
 νοντα R | ἀναλαβόντα H | 205—206 δι' αὐτῶν < R | 209 πάλιν + εἰ θε-
 λήσῃ C, + εὐθελήσῃ H | ποιήσῃ] ποιῆσαι CH | 211 καινοῦ R | 212—213 συν-
 τεθειμένων C | 214 δὲ] μὲν R | 215 μενουσῶν R | 216 ἔστιν C | 216—217
 θέσιν καὶ τάξιν R | λαβόντες C | 218 ψηφῶν R | 221 συνάγων CH | 222 αὐτὰ
 R | 223 εἴτα ὁ μὲν — εἶδος τοῦ ζῶου (Z. 225) < R | 226 συναγαγὼν < R |

ὁ μὲν περὶ τοῦ δυνατὴν εἶναι τὴν τῆς σαρκὸς ἀνάστασιν
 ἱκανῶς ἀποδέδεικται μοι λόγος κατὰ τοὺς ἐθνικούς. εἰ δὲ
 280 κατὰ τοὺς ἀπίστους οὐχ εὐρίσκεται ἀδύνατος ἡ ἀνάστασις
 τῆς σαρκὸς, πόσῳ μᾶλλον κατὰ τοὺς πιστούς.

ἔξῃς δὲ λεκτέον πρὸς τοὺς ἀτιμάζοντας τὴν σάρκα καὶ
 φάσκοντας μὴ ἀξίαν εἶναι τῆς ἀναστάσεως μηδὲ τῆς ἐπου-
 ρανίου πολιτείας, ὅτι πρῶτον αὐτῆς ἐστὶν ἡ οὐσία γῆ, μετ-
 235 ἔπειτα δὲ καὶ μεστὴ γέγονε πάσης ἁμαρτίας ὥστε καὶ τὴν
 ψυχὴν ἀναγκάσαι συναμαρτάνειν. εἰκόασι δὲ οὗτοι τὴν
 ὅλην τοῦ θεοῦ πραγματείαν ἀγνοεῖν καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς
 γένεσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ πλάσιν καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ὧν
 ἕνεκα γέγονεν. εἰ γὰρ οὐ φησὶν ὁ λόγος· ποιήσωμεν ἄν-
 240 θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ποιοῦν —
 δηλονότι σαρκικὸν λέγει ἄνθρωπον [C 18^v]. φησὶ γὰρ ὁ λό-
 γος· καὶ ἔλαβεν ὁ θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἔπλασε τὸν
 ἄνθρωπον· δῆλον οὖν ὡς κατ' εἰκόνα θεοῦ πλασσομένης
 ὁ ἄνθρωπος ἦν σαρκικός· εἴτα πῶς οὐκ αἰτοποῦν τὴν ὑπὸ
 245 θεοῦ σάρκα πλασθεῖσαν κατ' εἰκόνα τὴν ἑαυτοῦ φάσκειν
 ἀτιμὸν εἶναι καὶ οὐδενὸς ἀξίαν; ὅτι δὲ τίμιον κτῆμα
 σὰρξ παρὰ θεῷ δῆλον πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ πρὸς αὐτοῦ
 πεπλάσθαι, εἰ γε καὶ εἰκὼν τῷ πλάστῃ καὶ ζωγράφῳ τιμία
 γινομένη, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς δὲ κοσμοποιίας μαθεῖν πᾶρ-
 250 ἐστιν. οὐ γὰρ ἕνεκεν γέγονε τὰ λοιπὰ τοῦτο πάντων τῷ
 ποιήσαντι τιμιώτερον. ναί, φησὶν, ἀλλ' ἁμαρτωλὸς ἡ σὰρξ
 ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν ἀναγκάζειν αὐτῇ συναμαρτάνειν — μά-
 την κατηγοροῦντες αὐτῆς καὶ τὰ τῶν ἀμφοτέρων ἁμαρτή-
 ματα μόνῃ περιτιθέντες. ποῦ γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἁμαρτῆσαι
 255 σὰρξ δυνήσεται, ἐὰν μὴ τὴν ψυχὴν ἔχη προηγουμένην καὶ
 προκαλουμένην αὐτήν. ὥσπερ γὰρ ζεύγος βοῶν λυθέν-
 των ἀπ' ἀλλήλων τοῦ ζυγοῦ τῶν βοῶν οὐδέτερος κατ'

229 ἱκανὸς R | 231 πόσῳ | πῶς οἶν CH | 233 μὴ ἀξίαν < R | 234 πολι-
 τείας βασιλείας R | ἐστὶ H | 235 γέγονεν C | 236 εἰκόασιν CK | δὲ < K |
 237 πραγματείαν + περὶ τὸν ἄνθρωπον K | 238 τοῦ ἀνθρώπου αἰτοῦ K |
 238—239 ὧν ἔν. γέγ. < R | 240 ἡμετέραν hinter ὁμοίωσιν K | 241 σαρκι-
 κὸν δηλονότι CH | φησὶν CK | 242 ἔπλασεν CK | 243—244 ὁ ἄνθρ. πλασσο-
 μένος K | vor σαρκικός + ὁ R | σαρκικός K | ἐπὶ ἀπὸ R | 245 πλασθεῖσαν
 (v. sp. H. korrigiert) C | αἰτοῦ K | 247 vor σὰρξ + ἡ R | 249 γινομένη CH |
 250 γέγονεν C | 251 τιμιώτερον CH | 252 ἀναγκάζει H | συναμαρτάνειν αὐτῇ
 CH | 254—255 ἡ σὰρξ ἁμαρτῆσαι R | 257 τῶν βοῶν < R | οἰδέτερος + αἰτῶν R |

ιδίαν ἀροῦν δύναται οὕτως οὐδὲ ψυχὴ καὶ σῶμα λυθέντα
 τῆς συζυγίας καθ' ἑαυτὰ ποιῆσαι τι δύνανται. εἰ δὲ καὶ ἡ
 260 σὰρξ ἁμαρτωλὸς, μόνῃς ταύτης ἕνεκεν ἦλθεν ὁ σωτὴρ, κα-
 θὼς φησιν· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.
 ἐπειδὴ οὖν τιμία παρὰ θεῷ καὶ ἔνδοξος παρὰ πάντα τὰ
 ποιήματα δέδεικται ἡ σὰρξ, δικαίως ἂν ὑπ' αὐτοῦ σω-
 θήσεται.

265 λεκτέον οὖν πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι εἰ καὶ τὰ μάλιστα
 θεοῦ ποίημα τυγχάνει οὐσα καὶ τιμία αὐτῷ παρὰ πάντα,
 οὐκ εὐθὺς καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς |C 187| ἀναστάσεως ἔχει.
 καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον τὸ μετὰ τηλικαύτης σπουδῆς γενό-
 μενον καὶ παρὰ πάντα τὰ λοιπὰ τίμιον περιορᾶν τὸν ποιή-
 270 σαντα εἰς τὸ μηκέτι εἶναι; εἴτα ὁ μὲν πλάστης καὶ ζω-
 γράφος, εἰ τὰς εἰκόνας ἃς ἂν ποιήσωσι διαμένειν ἐθέλονσιν,
 ἵνα δὲ αὐτῶν δοξάζωνται, καὶ φθειρομένας αὐτὰς ἀνα-
 καινοποιούσιν, ὁ δὲ θεὸς τὸ αὐτοῦ κτῆμα καὶ πλάσμα
 περιεῖδεν ἂν εἰς τὸ μὴ ὂν ἀπολλύμενον, μηκέτι δὲ καὶ εἰς
 275 τὸ εἶναι; ματαιοπόνον ἀποκαλοῦμεν, ὥσπερ εἴ τις οἰκίαν
 οἰκοδομήσας ἔπειτα καταλύει ἢ καταλυομένην περιορῶν
 R 87·| δυνάμενος ἀναστῆσαι, τὸν δὲ θεὸν οὐκ αἰτιασόμεθα
 ὅτι μάτην ποιεῖ; ἀλλ' οὐχ ὁ ἄφθαρτος τοιοῦτος, οὐκ ἄφρων
 ὁ τῶν ὅλων πέφυκε νοῦς. εὐφημείτωσαν οἱ ἄπιστοι εἰ τὸ
 280 μὴ πιστεύειν ἔχουσιν αὐτοί. ἀλλὰ μὴν καὶ κέκληκεν αὐτὴν
 ἐπὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἐπαγγέλλεται τὴν αἰωνίαν ζωὴν.
 ἔνθα γὰρ τὸν ἄνθρωπον εὐαγγελίζεται σῶσαι καὶ τῇ σαρκὶ
 εὐαγγελίζεται. τί γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἀλλ' ἢ τὸ ἐκ
 ψυχῆς καὶ σώματος συνεστὸς ζῶον λογικόν; μὴ οὖν καθ'
 285 ἑαυτὴν ψυχὴ ἄνθρωπος; οὐ, ἀλλ' ἀνθρώπου ψυχὴ. μὴ
 οὖν καλοῖτο σῶμα ἄνθρωπος; οὐ, ἀλλ' ἀνθρώπου σῶμα
 καλεῖται. εἴπερ οὖν κατ' ἰδίαν μὲν τούτων οὐδέτερον ἄν-
 θρωπὸς ἐστιν, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀμφοτέρων συμπλοκῆς κα-

258 vor σῶμα + τὸ CH | 259 καθ' ἑαυτὰ hinter λυθέντα (Z. 258)
 CH | 261 ἁμαρτωλὸς + εἰς μετάνοιαν CH | 262 τῷ θεῷ H | 263 ἂν| οἶν
 H | 266 τοῦ θεοῦ CH | τυγχάνει οὐσα| τυγχάνουσα R | 268 σπουδῆς| βο-
 λῆς CH | 271 ποιήσωσιν C | 272 δοξάζονται C | καὶ < CH | 273 τὸ αὐτοῦ|
 τὸ αὐτὸ H | 276 καταλύει H | καταλελειμένην CH | 277 δὲ| τε R | 279 εὐ-
 φημείτωσαν| φιμοῖσθωσαν R | 281 ἐπαγγέλλεται H | 282 ἀνθρώπων H |
 283 ὁ (vor ἄνθρ.) < C | 284 σινεστῶς R | 285 αὐτὴν H, αὐτὴν C | 286 vor
 ἄνθρωπος + ὁ H | 288 ἐστὶ R |

λείπεται ἄνθρωπος, κέκληκε δὲ ὁ θεὸς εἰς ζωὴν καὶ ἀνάστα-
 290 σιν τὸν ἄνθρωπον, οὐ τὸ μέρος ἀλλὰ τὸ ὅλον κέκληκεν,
 ὅπερ ἐστὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. ἐπεὶ πῶς οὐκ ἄτοπον
 ἀμφοτέρων ^{C 77} ὄντων κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τὸ
 μὲν σώζειν τὸ δὲ μὴ. οὐκ ὄντος γὰρ ἀδυνάτου καθάπερ
 δέδεικται τὴν σάρκα ἔχειν τὴν παλιγγενεσίαν τίς ἢ διὰ-
 295 κρισίς ὥστε τὴν μὲν ψυχὴν σώζεσθαι τὴν δὲ σάρκα μὴ; ἢ
 φθονερόν ποιοῦσι τὸν θεόν; ἀλλ' ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ σώ-
 ζεσθαι πάντας θέλει, καὶ δι' αὐτοῦ καὶ τοῦ κηρύγματος αὐ-
 τοῦ οὐχὶ μόνη ἤκουσεν ἢ ψυχὴ ἡμῶν καὶ σὺν αὐτῇ ἢ σὰρξ,
 καὶ ἐπίστευσαν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν· ἀμφοτέρα ἐλούσαντο
 300 καὶ ἀμφοτέρα τὴν δικαιοσύνην ἐργάσαντο. ἂρ' οὖν ἀχά-
 ριστον ἢ ἄδικον ἀποφαίνουσι τὸν θεόν, εἰ τῶν ἀμφοτέρων
 πιστευόντων ἐπ' αὐτὸν τὴν μὲν σώζειν θέλει τὴν δὲ οὐ;
 ναί, φησὶν· ἀλλ' ἢ μὲν ψυχὴ ἐστὶν ἀφθαρτον, μέρος οὐσα
 τοῦ θεοῦ καὶ ἐμφύσημα καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἴδιον καὶ συγγενὲς
 305 ἠθέλησε σῶσαι, ἢ δὲ σὰρξ φθαρτὴ καὶ οὐκ ἀπ' αὐτοῦ καθ-
 ἀπερ ἢ ψυχῇ. εἴτα τίς αὐτῷ χάρις καὶ τίς ἐπίδειξις τῆς
 δυνάμεως καὶ χρηστότητος αὐτοῦ, εἰ τὸ μὲν φύσει σωζό-
 μενον καὶ μέρος ὑπάρχον αὐτοῦ σώζειν ἐμελλεν. αὐτὸ γὰρ
 ἐξ ἑαυτοῦ εἶχε τὴν σωτηρίαν. ὥστε τὴν μὲν ψυχὴν σώζων
 310 οὐ μέγα ποιεῖ. τὸ γὰρ σώζεσθαι πάρεστιν αὐτῇ ὅτι ἐστὶν
 αὐτοῦ μέρος, ἐμφύσημα αὐτοῦ οὐσα, ἀλλ' οὐδὲ χάρις αὐτῷ
 τὸ ἴδιον σώζοντι. τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἑαυτὸν σώζειν. ὁ γὰρ
 τὸ μέρος αὐτοῦ σώζων δι' ἑαυτοῦ ἑαυτὸν σώζει, μήποτε
 ἐκείνο τὸ μέρος ἐνδὲς γένηται. οὐκ ἐστὶν ἀγαθοῦ τὸ τοι-
 315 οὔτον· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπον ἀγαθόν τις ἐρεῖ τὸν τοῖς
 τέκνοις αὐτοῦ καὶ ἐκγόνοις χαριζόμενόν τι. τοῦτο γὰρ καὶ
 τὰ ἀγριώτατα τῶν θηρίων ποιοῦσι· καὶν ὑπεραποθανεῖν
 τῶν ἐκγόνων αὐτῶν ^{C 77} δέη, ἔχοντι τοῦτο ὑπομένουσιν.
 εἰ δέ τις τὰ αὐτὰ τοῖς δούλοις παράσχοι, δικαίως ἂν οὗτος
 320 λέγοιτο ἀγαθός. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σωτὴρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς
 ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς· ἐπεὶ τίς ἡμῖν χάρις, φησὶν. ὥστε

289 κέκληκεν C | 291 ἐστὶν C | 295 τὴν δὲ σάρκα — καὶ σώζεσθαι
 (Z, 296) < H | 296 ἀλλὰ R | 298 μόνον R | 299 ἀμφοτέρω R | ἀλλ' ἀ. καὶ R |
 300 ἄρα R | 302 ἐπ' εἰς R | 305 ἠθέλησεν C | 308 ἡμελλεν C | ἠθέλησε H |
 309 εἶχε < CH | 314 ἐστὶ H | 315 τις ἐστὶν H | 316 ἐγγόνους C | 317 ποι-
 οῦσιν C | 318 δέει R | 321 ἡμῖν R | φησὶν ἐστὶν R |

δέδειχεν ἡμῖν ἀγαθὸν ἔργον εἶναι τὸ μὴ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας μόνον ἀγαπᾶν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἕξωθεν. ἃ δὲ ἡμῖν
324 παρήγγειλε πολὺ πρότερον αὐτὸς ποιεῖ.

108) de resurr. c. 9; ed. Otto II³ S. 242—244. — Erhalten in C 77^v—78^r H (das Blatt anzugeben bin ich nicht in der Lage; CH aus einem Archetypus) und R 87^v—88^r; folgt an allen 3 Stellen unmittelbar auf Nr. 107. Lemma überall καὶ μετ' ὀλίγα.

εἰ εἰς μηδὲν ἔχρηζε τῆς σαρκὸς, τί καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὴν καὶ τὸ πάντων ἰσχυρότερον, νεκροὺς ἀναστήσαι, τίνος ἔνεκεν; οὐχ ἵνα δείξῃ τὴν ἀνάστασιν οἷα μέλλει γίνεσθαι; πῶς οὖν τοὺς νεκροὺς ἀνέστησε, πό-¹⁰⁸τερον τὰς ψυχὰς ἢ τὰ σώματα; ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἀμφοτέρω. εἰ δὲ ἦν πνευματικὴ μόνη ἢ ἀνάστασις, ἔχρην ἀναστάντα αὐτὸν κατ' ἰδίαν μὲν δείξαι τὸ σῶμα κείμενον, κατ' ἰδίαν δὲ τὴν ψυχὴν ὑπάρχουσαν. νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἀνέστησε δὲ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπαγγελίαν ἐν αὐτῷ πιστούμενος. τίνος οὖν
10 ἔνεκεν τῇ σαρκὶ τῇ παθούσῃ ἀνέστη, εἰ μὴ ἵνα δείξῃ τὴν σαρκικὴν ἀνάστασιν; καὶ τοῦτο βουλόμενος πιστοποιῆσαι, τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μὴ πιστευόντων εἰ ἀληθῶς σῶματι ἀνέστη, βλέπόντων αὐτῶν καὶ δισταζόντων εἶπεν αὐτοῖς· οὐπω ἔχετε πίστιν, φησὶν. ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ψηλαφᾶν αὐτὸν
15 ἐπέτρεπεν αὐτοῖς καὶ τοὺς τύπους τῶν ἡλῶν ἐν ταῖς χερσὶν ἐπεδείκνυε καὶ πανταχόθεν αὐτὸν κατανοήσαντες ὅτι αὐτός ἐστι καὶ ἐν τῷ σῶματι παρεκάλεσαν αὐτὸν φαγεῖν μετ' αὐτῶν ἵνα καὶ διὰ τούτου βεβαίως μάθωσιν, ὅτι ἀληθῶς σωματικῶς ἀνέστη καὶ ἔφαγε κηρίον καὶ ἰχθύν· ¹⁰⁸ καὶ οὕτως
20 ἐπιδείξας αὐτοῖς, ὅτι ἀληθῶς σαρκὸς ἀνάστασις ἐστι, βουλόμενος ἐπιδείξαι καὶ τοῦτο, καθὼς εἶρηκεν ἐν οὐρανῷ τὴν κατοίκησιν ἡμῶν ὑπάρχειν, ὅτι οὐκ ἀδύνατον καὶ σαρκὶ εἰς οὐρανὸν ἀνελθεῖν ἀνελήφθη βλέπόντων αὐτῶν εἰς τὸν οὐ-

322 δέδειχθεν H | τοῦ μὴ CH | 324 παρήγγειλεν C.

108, 1 ἔχρηζεν C | 2 καὶ τὸ ἐν τὸ CH | ἰσχυρότατον CH | 4 ἀνέστη-
σεν C | 6 μὲν δὲ R | 8 ἀνέστησεν C | δὲ (nach ἀνέστησε) < H | 9 über
ψυχῆς von sp. H. ζωῆς geschrieben R | 10 ἔνεκε H | 11 πιστώσαι R | 13 αὐτῶν
αὐτὸν R | εἶπεν εἰπὼν CH | 14 εἰμὶ C, von sp. H. korrigiert | 16 ἐπεδείκνυεν
C | 17 ἐστιν C | 18 μάθωσι βεβαίως H | 18—19 σωματικῶς ἀνέστη — εἶρη-
κεν (Z. 21) < H | 19 ἔφαγεν C | 20 σαρκὸς σαρκικῶς C | ἐστιν C | 23 αὐ-
τῶν αὐτὸν C | 23—24 εἰς τὸν οὐρανὸν < CH |

ρανὸν ὡς ἦν ἐν σαρκί. οὐκοῦν εἴ τις ἀπαιτεῖ μετὰ πάντα
 25 τὰ προειρημένα λόγους ἀποδεικτικούς περὶ ἀναστάσεως οὐ-
 δὲν τῶν Σαδδουκαίων διαφέρει, ἐπειδὴ ἡ ἀνάστασις τῆς
 σαρκὸς δύνάμεις θεοῦ ἐστὶ καὶ ὑπεράνω λόγου παντός, βε-
 βαιουμένη μὲν πίστει θεωρουμένη δὲ ἐν ἔργοις.

109) de resurr. c. 10; ed. Otto II³ S. 244—248. — Erhalten
 in C 78^{r-v} H (das Blatt anzugeben bin ich nicht in der Lage;
 CH aus einem Archetypus) R 88^{r-v}; folgt an allen 3 Stellen
 auf Nr. 108. Lemma in C καὶ μετὰ βραχὺ, R καὶ μετὰ
 βραχεία.

ἀνάστασις ἐστὶ τοῦ πεπτωκότος σαρκίου, πνεῦμα γὰρ οὐ
 πίπτει. ψυχὴ ἐν σώματι ἐστίν. οὐ ζῆ δὲ ἄψυχον σῶμα,
 ψυχῆς ἀπολειπούσης οὐκ ἐστίν· οἶκος γὰρ τὸ σῶμα ψυχῆς,
 πνεύματος δὲ ψυχῆ οἶκος. τὰ τρία δὲ ταῦτα τοῖς ἐλπίδα
 5 εἰλικρινῇ καὶ πίστιν ἀδιάκριτον ἐν τῷ θεῷ ἔχουσι σωθήσε-
 ται. θεωροῦντες γοῦν καὶ τοὺς κοσμικοὺς λόγους καὶ κατ'
 αὐτοὺς οὐχ εὐρίσκοντες ἀδύνατον ὑπάρχειν τῇ σαρκὶ τὴν
 παλιγγενεσίαν καὶ ἐπὶ τούτοις πᾶσι τὸν σωτήρα διὰ παντός
 τοῦ εὐαγγελίου δεικνύντα τὴν τῆς σαρκὸς ἡμῶν σωτηρίαν.
 10 τί λοιπὸν ἀνεχόμεθα τῶν ἀπίστων καὶ σκανδάλων λόγων
 καὶ λανθάνομεν ἑαυτοὺς ἐπιστρέφοντες εἰς τοῦπίσω, ὅπό-
 ταν ἀκούσωμεν ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι τὸ δὲ σῶμα
 φθαρτὸν καὶ οὐκέτι δυνάμενον ἀναζῆσαι; ταῦτα γὰρ καὶ
 πρὸ τοῦ μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν παρὰ Πυθαγόρου καὶ Πλά-
 15 τωνος ἠκούομεν. εἰ οὖν ταῦτα ἔλεγεν ὁ σωτὴρ καὶ μόνως
 τῆς ψυχῆς τὴν ζωὴν εὐηγγελίζετο, τί καινὸν ἡμῖν ἔφερε
 παρὰ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα καὶ τὸν τούτων χορόν; νῦν
 δὲ [C 78^r τὴν καινὴν καὶ ξένην εὐαγγελιζόμενος ἦλθεν ἀν-
 20 θρώποις ἐλπίδα. ξένον δὲ ἄρα ἦν καὶ καινὸν τὸ τὸν θεὸν
 ὑπισχνεῖσθαι μὴ τῇ ἀφθαρσίᾳ τὴν ἀφθαρσίαν τηρεῖν ἀλλὰ
 τὴν φθορὰν ἀφθαρσίαν ποιεῖν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἄλλως λυ-
 μαίνεσθαι τὸν λόγον δυνάμενος ὁ τῆς πονηρίας ἄρχων

24 ἐν τῇ σαρκί CH | 25 προειρημένα] εἰρημένα R | 26 Σαδουκαίων
 R | 28 ἐν (vor ἔργοις) < R.

109, 1 ἐστίν C | 3 ἀπολειπούσης H | οὐκ ἐστίν] οὐκέτι CH | 4 πνεῦμα
 δὲ ψυχῆς οἶκος R | δὲ (nach τρία) < R | 5 ἔχουσιν C | 8 πᾶσιν C |
 12 ἐστίν C | 15 ἀκούομεν R | 16 ζωὴν] σωτηρίαν R | ἔφερεν C | 21—22
 λοιμαίνεσθαι C | δυνάμενος τὸν λόγον λυμαίνεσθαι R |

ἐξέπεμψε τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ, κακὰς καὶ λοιμώδεις δι-
 δασκαλίας εἰσάγοντας, ἐκλεξάμενος αὐτοὺς ἐκ τῶν σταυρω-
 25 σάντων τὸν σωτῆρα ἡμῶν, οἵτινες τὸ |R 88v| μὲν ὄνομα τοῦ
 σωτῆρος ἔφερον τὰ δὲ ἔργα τοῦ πέμψαντος αὐτοὺς ἐποίουν,
 δι' οὓς καὶ τῷ ὀνόματι ἠκολούθησεν ἡ βλασφημία. εἰ δὲ
 μὴ ἀνίσταται ἡ σὰρξ, διατί καὶ φυλάσσεται καὶ οὐ μᾶλλον
 αὐτῇ συγχωροῦμεν χρήσασθαι ταῖς ἐπιθυμίαις; καὶ εἰ μι-
 30 μοίμεθα τοὺς ἱατροὺς, οἵτινες ἐπειδὴν ἀπεγνωσμένον ἔχω-
 σιν ἄνθρωπον σώζεσθαι μὴ δυνάμενον ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ
 ταῖς ἐπιθυμίαις ὑπηρετεῖν· ἴσασι γὰρ ὅτι ἀπόλλυται. ὅπερ
 ἀμέλει ποιοῦσιν οἱ τὴν σάρκα μισοῦντες ἐκβάλλοντες αὐτὴν
 τῆς κληρονομίας τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὡς
 35 νεκρὰν ἐσομένην ἀτιμάζουσιν αὐτήν. εἰ δὲ ὁ ἡμέτερος ἱατρὸς
 Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἡμῶν ἀποσπάσας
 διαιτᾶται τῇ κατ' αὐτὸν σόφρῳ καὶ ἐγκρατεῖ διαίτη τὴν
 σάρκα ἡμῶν, δηλὸν ὡς ἐλπίδα σωτηρίας ἔχουσιν ἀπὸ τῶν
 ἁμαρτημάτων αὐτὴν φυλάσσει, καθάπερ τοὺς ἐλπίδα σω-
 40 τηρίας ἔχοντας ἀνθρώπους οἱ ἱατροὶ οὐκ ἐῷσιν ὑπηρετεῖν
 ταῖς ἡδοναῖς.

110) aus de resurr.; vgl. Otto II³ S. 258 Nr. VIII. — Er-
 halten in O 48^v A κεφ. Αχδ (Migne 95, 1217 A) H 26^v P 76^r
 M 77^{r-v} — OAHPM aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und
 R 73^v—74^r. Lemma in PM τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου ἐκ τοῦ
 (ἐκ τοῦ < P) περὶ ἀναστάσεως, R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου, OAH
 Ἰουστίνου.

πρὸς σκλη- B 74^r ρὰν καὶ ἀπειθῇ καρδίαν λόγος ὑγιῆς οὐκ
 εἰσέρχεται ἀλλ' ὥσπερ ἀντιτυπούμενος εἰς ἑαυτὸν ἐπανέρ-
 3 χεται.

111) aus einer Schrift gegen die Juden; vgl. Otto II³ S. 262
 Nr. XIX. — Erhalten in C 33^v H 61^r — beide aus einem Arche-
 typus — R 50^v. Lemma in C τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου ἐκ

23 ἐξέπεμψεν C | 29—30 εἰ μοίμεθα CH (in C nach μι kleine Ra-
 sur) | εἰ μὴ μῦθος R | 30 ἱατροὺς + φασιν K | 33 ἐκβάλλουσιν H | 35 εἰ
 δὲ ὁ δὲ (< εἰ) R | 36 Χριστὸς ὁ θεὸς R | ἡμᾶς H | 37 διαιτᾶτε H
 38 δηλῶν H | ἔχουσιν ἀπὸ — ἐλπίδα σωτηρίας (Z. 39) < H | 39 φυλάττει R.

110, 1 Die ersten Worte bis λόγος ὑγιῆς in M doppelt geschr., 77^r
 unten und 77^v oben, an erster Stelle durchgestrichen | ἀπειθῇ A ἀπειθεῖ
 P | λόγον O | ὑγιῆς P | 2 εἰς αὐτὸν P πρὸς ἑαυτὸν OAH.

τοῦ πρὸς Ἰουδαίους, R Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, H Ἰουστίνου.

1 οὐτε στενοχωρία παρὰ θεῶ οὐτε ἀναρίθμητόν τι.

112) aus einer Schrift gegen die Juden; vgl. Otto II³ S. 260 Nr. XI. — Erhalten in O 236^r A κεφ. Μδ (Migne 96, 156 A) P 390^r M 241^r — OAPM aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und R 210^v. Lemma in R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ κατὰ Ἰουδαίων, PM τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου, OA Ἰουστίνου.

δυσαναβίβαστος ἡ ψυχὴ ἐπὶ ταῦτα ἀφ' ὧν ὠλισθησε καλῶν,
2 δυσεκβίβαστός τε τούτων ὧν συνειθίσθη κακῶν.

113) angeblich aus der 1. Apologie; vgl. Otto II³ S. 258—260 Nr. X. — Erhalten in C 210^r; O 211^v A κεφ. Κια (Migne 96, 88 AB) P 222^v M 222^v — OAPM aus einem Archetypus (vat. Rec.) — R 200^r. Lemma in C und R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ (τοῦ < R) φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τῆς ᾱ ἀπολογίας αὐτοῦ, OA Ἰουστίνου; in PM ohne Absatz an das vorausgehende Citat aus Gregor von Nyssa angeschlossen. — Der anzunehmende Irrtum ist schon für das Urexemplar der *ἱερὰ* voranzusetzen; bemerkenswert in dieser Hinsicht ist die allen Recensionen gemeinsame, gegenüber dem sonstigen Brauch höchst auffallende Reihenfolge der Kirchenväter in dem betreffenden Kapitel der *ἱερὰ*: Justin zwischeneingestellt zwischen Gregor von Nyssa und Chrysostomus.

ὥσπερ πᾶσι τοῖς γενομένοις σώμασιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ συνυπαρχει καὶ τὸ σκιάει ἔχειν, οὕτως τῷ θεῷ δικαίῳ ὄντι τοῖς τὰ καλὰ ἐλομένοις καὶ τοῖς τὰ κακὰ προτιμήσασιν ἀκόλου-
4 θόν ἐστι τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστη ἀπονείμει.

114) nicht nachweisbare Fortsetzung eines Citats aus der 1. Apologie; vgl. Otto II³ S. 260 Nr. XII. — In R 72^r ohne Absatz an Nr. 94 angeschlossen. Der Herleitung des Stücks von Justin ist es günstig, dass auch das darauf folgende Citat

112, 1 δυσαναβίβαστος M | ἐπὶ ταῦτα ἡ ψυχὴ M | ὠλισθησε OA, ολισθεν P, ὀλισθαίνει M | κακῶν M | 2 δυσεκβίβαστος PM | τε < M | συνειθίσθη P | συνήσθη OA | συνήσσει M.

113, 1 πᾶσιν M | γενομένοις CM | 2 οὕτω M, οὕτως + καὶ OA | 3 ἐλομένοις A | ἐλομένοις M, in O ἐλ. von 1. H. aus ἐλ. hergestellt | τὰ (vor καλὰ und κακὰ) < C | 4 ἐστιν CM | ἀπονείμειν PM.

(Nr. 107), das mit τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως angereicht ist, ein wirkliches Justincitat ist.

λανθάνει μὲν ὥς εἰκὸς αὐτοὺς ὥς ἐκ πλάνης τῇ ἀληθείᾳ διὰ τῆς ὄντως πίστεως ἐξεστηκώς, αὐτοὺς δὲ ἀληθῶς οἶδεν ἑαυτὸν οὐχ ὃ φασιν ἐκεῖνοι μαινόμενον ἀλλὰ τῆς ἀσάτου καὶ ἀλλοιωτῆς περὶ τὴν παντοδαπῇ τῆς πλάνης ποικιλίαν
5 φθορᾶς διὰ τῆς ἀπλῆς καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἐχούσης ἀληθείας ἡλευθερωμένον.

115) angeblich aus der 2. Apologie. — Erhalten in R 147^r.

Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ β' λόγου τῆς ἀπολογίας.

καλὸν καὶ ἀγαθὸν ὃ καὶ ἀρετὴν καλοῦσιν τινες αὐτὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν ἡμῖν δοκεῖ. θεὸς δὲ πᾶσι καλὸς καὶ ἀγαθός, αὐτὸν
3 ἄρα δι' αὐτὸν αἰρούμεθα.

116) angeblich aus dem 5. Teil der Apologie; vgl. Otto II³ S. 262 Nr. XIII. — Erhalten in R 72^r.

Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ ε' μέρους τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ. — Auffallend ist an dem Lemma, dass der Name des Justin darin wiederholt wird, obwohl mehrere Justincitate vorhergehen (unmittelbar vorhergeht Nr. 107); es scheint daher, dass unser Citat anderswoher (aus einem andern Kapitel der *ἱερά*?) entnommen ist, als die übrigen Justincitate, oder dass eine Umstellung stattgefunden hat, beides Fälle, in denen ein Citat unter ein falsches Lemma geraten konnte (bem. auch die Interpunktion). Indessen folgt auf unser Citat noch ein (echtes) Justincitat mit dem Lemma τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ πρὸς Τρύφωνα β' λόγου (Nr. 102).

τὸ εὖ πράττειν ἡγοῦμαι, ὃ ἄνδρες, οὐκ ἄλλο τι εἶναι ἢ τὸ κατὰ ἀλήθειαν ζῆν. τὸ δὲ εὖ ζῆν καὶ κατὰ ἀλήθειαν οὐκ
3 ἄνευ τοῦ κατανοῆσαι τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν.

117) angeblich aus einer Apologie. — Erhalten in K 280^v.

Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀπολογίας.

1 ἡμῖν δέδοκται καὶ μεμελέτῃται ὑγιαίνουσιν ἀποθνήσκειν.

118) angeblich aus der *cohört. ad gent.*; vgl. Otto II³ S. 256 Nr. V. — Erhalten in K 56^r; O 14^r A κεφ. Αθ (Migne 95, 1112 C). Lemma in K τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλλήνας παραινετικοῦ.

OA Ἰουστίνου φιλοσόφου (φίλδ — mit 2 Accenten — A, φίλωνος
O) καὶ μάρτυρος.

πλάσας ὁ θεὸς κατ' ἀρχὰς τὸν ἄνθρωπον τῆς γνώμης αὐτοῦ
τὰ τῆς φύσεως ἀπεώρισεν ἐντολὴν μίαν ποιησάμενος τὴν
διὰ πείρας· φυλάξαντα μὲν γὰρ ταύτην τῆς ἀθανάτου λήξεως
4 πεποιήκεν ἔσσεσθαι, παραβάντα δὲ τῆς ἐναντίας.

119) Ohne nähere Bezeichnung der Schrift dem Justin zugeschrieben; vgl. Otto II³ S. 258 Nr. IX. — Erhalten in O 75^r A κεφ. Γα (Migne 95, 1296 C) H 194^r P 102^v M 104^r — OAHPM sämtlich aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und R 130^r.

Lemma PM τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου, OAH Ἰουστίνου (das scheinbar auch auf unser Citat zu beziehende τοῦ αὐτοῦ in A gehört dem vorangehenden).

ὡς δὲ σώματος ἀγαθὸν ὑγεία οὕτως ψυχῆς ἀγαθὸν γνώσις
θεοῦ, ὑγεία τις οὐσα ψυχῆς, καθ' ἣν πρὸς θεὸν ὁμοίωσις
3 γίνεται.

120) Ohne nähere Bezeichnung der Schrift dem Justin zugeschrieben; vgl. Otto II³ S. 256 Nr. VI. — Erhalten in O 31^v A κεφ. Αιβ (Migne 95, 1165 C) H 13^r P 61^r M 61^v — OAHPM sämtlich aus einem Archetypus (vat. Rec.) — und R 235^v.

Lemma in PM τοῦ ἁγίου (τοῦ ἁγ. < M) Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, R τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ μάρτυρος, OAH Ἰουστίνου.

οὐ τῷ ὄντι θεὸν βλάψομεν ἀγνοοῦντες αὐτὸν ἀλλ' ἑαυτοὺς
2 ἀποστερησομεν τῆς αὐτοῦ φιλίας.

121) Ohne nähere Bezeichnung der Schrift dem Justin zugeschrieben. — Erhalten in R 200^v. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος.

ὅθεν εἰκότως οἶμαι καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀγαθῷ μόνῳ φίλον εἶναι
3 τὸν δὲ κακὸν οὐτε τῷ ἀγαθῷ οὐτε τῷ κακῷ.

118, 2 ἀπεώρησεν OA | 2—3 τὴν διάπειραν OA | 4 ἔσεσθε OA, in O von 1. H. korrigiert.

119 1 erstes ἀγαθὸν] ἀγαθῶν M | zweites ἀγαθὸν] ἀγαθῶν O | 2 der zweite Teil von θεοῦ, ὑγεία an bis zum Schluss in PM und R weggelassen.

120, 1 τῷ ὄντι θεὸν] τὸν θεὸν OAHPM | βλάπτομεν M | ἀγνοοῦντες M | ἀλλὰ H | 2 ἀποστερησομαι OA ἀποστεροῦμαι M.

122) Ohne nähere Bezeichnung der Schrift dem Justin zugeschrieben; vgl. Otto II³ S. 262 Nr. XVIII. — Erhalten in R 211^v. Lemma τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος.

τέλος τῶ φιλοσοφοῦντι ἢ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις κατὰ τὸ
: δυνατόν.

123) Ohne nähere Bezeichnung der Schrift dem Justin zugeschrieben. — Erhalten 1) in R 34^r L^a 39^r H 121^v — sämtlich aus einem Archetypus (rupefuc. Rec.) Lemma in H τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, RL^a τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου.

2) aus einem andern Kapitel der *ἱερά*, das im Rupef. zweimal vorkommt (vgl. TU. N. F. I, 1 S. 39 f.), in R 39^r L^a 25^r R 238^r. Lemma (vorausgeht überall Nr. 101) in R 39^r L^a τοῦ αὐτοῦ, R 238^r τῶν αὐτῶν.

ὁ τῶν πολλῶν βίος ἀεὶ δεικνύσιν ὡς πάντες μὲν φαῦλοι,
: οὐδείς δὲ ἐνάρετος.

Unechte Citate.

124) ἡ τοῦ διδασκάλου ἀπειρία ἀπολλύει τοὺς μαθητευομένους — ῥάθυμοι εἶεν ἐκεῖνοι (vgl. Otto II³ S. 262 Nr. XIV)

trägt in P 194^v M 186^r das Lemma: τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος πρὸς Ἑλλήνας (περὶ Ἑλλήνων M). PM steht mit dieser Angabe auch innerhalb seiner nächsten Verwandten isoliert da. Die sonstigen Vertreter der vat. Rec. — diese repräsentiert hier PM — haben für unser Citat das Lemma *Νίλου*: O 170^v A κεφ. *Εἰη* (Migne 95, 1556 A); ebenso R 177^v (hier steht unser Stück mitten unter einer Reihe von Niluscitaten). Die abweichende Angabe von PM beruht auf einer einfachen Verschiebung: das Lemma gehört dem vorausgehenden Citat (Nr. 104; vgl. dieses). Da dieses in PM mit seinem Vorgänger zu-

123, 1 ὁ < L^a (vom Rubricator überschen) | πάντες μὲν] πάντες ἐσμέν
R 39^r L^a 25^r.

sammengewachsen ist, konnte das Lemma um eine Stelle tiefer sinken.

125) *ἔοικεν ἡ ἁμαρτία παρακωλύματι κωλύοντι τὴν ἐννοίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν γενέσθαι*

in R 39^r L^a 25^r ohne Lemma an ein vorausgehendes Justincitat (Nr. 123; vgl. dieses) angereiht. In dem Doublettenkapitel R 238^r ist das Lemma (*Θεοτίμον*) erhalten.

126) *οὔτε τὸ φῶς ἔσται σκότος ποτέ — ταύτης ἰσχυρότερον οὐδέν* (vgl. Otto II³ S. 258 Nr. VII).

trägt in der vatikanischen Recension: O 45^r A *κεφ. Αιθ* (Migne 95, 1205 BC) P 73^r M 74^v H 24^r L^c 178^r Flor. Mon. 117^r — sämtlich Vertreter des vatikanischen Typus — das Lemma *τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου* (+ *τοῦ P*) *φιλοσόφου καὶ μάρτυρος* (PM), resp. *τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου* (OAH) oder *Ἰουστίνου* (L^c). Das Lemma ist jedoch um eine Stelle heraufgerückt, es gehört zum folgenden Stück (Nr. 102). In dem entsprechenden Kapitel von R ist unser Citat (R 71^v) noch richtig mit dem Lemma *τοῦ αὐτοῦ* an eine Chrysostomusstelle angehängt; es steht in der *That Chrys. lib. de s. Bab. contra Jul. et gent. c. 4*; Migne 50, 539.

127) *ἄτοπον δὲ κάκεινο προφανῶς τὸ οἶσθαι — τοῦ σώματος ἡ ἀφθαρσία*

in R 88^v ohne Lemma an ein Justincitat (Nr. 109) angereiht; eine nicht viel spätere Hand hat jedoch richtig beigeschrieben: *τοῦτο τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Μεθοδίου Πατάρων ἐστίν*; es ist = *Method. de resurr. I, 32, 7—8* (vgl. Nr. 415).

128) *τὸν πνευματικὸν ἀπόνηρον εἶναι χρὴ καὶ ἀπλοῦν καὶ ἄδολον*

in R 130^r mit dem Lemma *τοῦ αὐτοῦ*, in P 102^v M 104^r ohne Lemma an das vorausgehende Justincitat (Nr. 119) angereiht. Die Übereinstimmung beider Zeugen ist wohl zufällig. In der vatikanischen Recension, die auch PM in diesem Kapitel repräsentiert, hat das Citat das Lemma *τοῦ Χρυσοστόμου*: O 75^r A *κεφ. Γα* (Migne 95, 1296 C).

In M 104^r ist noch das (wie überall) darauf folgende Citat

129) ὁ μὲν γνωστικὸς πάντως — γνωστικὸς ἐστίν
 anonym angereicht; in Wirklichkeit gehört dieses Stück dem
 Clemens Alex., vgl. Nr. 298.

130) εἰ μὲν σεαυτὸν ποτε ἠθέλησας — ἵνα μὴ ἐγενήθῃς
 ἀπὸ γαστρούς (vgl. Otto II³ S. 260 Nr. XI)
 nur in P 390^r ohne Lemma, doch durch Doppelpunkt und Ini-
 tiale geschieden, an das vorausgehende Justincitat (Nr. 112) an-
 gereicht. Selbst in dem nächstverwandten codex M 241^r ist das
 Lemma (*Νηλοῦ μοναχοῦ*) noch erhalten; ebenso in O 236^r;
 Migne 96, 156 A (*Νίλου*) und R 210^v (*Νελλου μοναχοῦ*).